

CAPUT SECUNDUM

DE ESSENTIA DEI.

ARTICULUS PRIMUS.

De ratione investigandi essentiam divinam.

Sicut Dei existentiam ex ejus effectibus colligimus, ita etiam ejusdem naturam, attributa et perfectiones, ex rebus ab eo creatis venari oportet. Ast vero summa perfectio entitatis divinæ, ac summa simul imperfectio et limitatio, intellectus humani, efficiunt ut homo Dei essentiam nec immediate intueri, nec perfecte capere possit, sed imperfecte tantum.

Ad hanc porro imperfectam Dei notitiam, duplici via assurgit hominis intellectus, scilicet, *via remotionis*, et *via analogæ*. Via *remotionis*, quatenus considerans Deum ut ens a se, atque prout omnes possibles perfectiones essentialiter complectens, ab eodem removet quidquid imperfectionis aut limitationis in creatis observat: via *analogiæ*, quatenus perfectiones in creaturis existentes, Deo ipsarum primæ causæ, tribuere oportet; quidquid enim perfectionis in effectu exiit, in ejusdem causa efficiendi præexistat opus est. Hanc duplicem inquisitionis viam agnoscit D. Thomas, ac de prima quidem hæc, inter alia, scribit: «Est autem via remotionis utendum, præcipue in consideratione divinæ substantiæ. Nam divina substantia omnem formam (naturam vel essentiam) quam intellectus noster attingit sua immensitate excedit, et sic ipsam apprehendere non possumus cognoscendo quid sit, sed aliqualem ejus habemus notitiam, cognoscendo quid non est. Tanto enim ejus notitiæ magis appropinquamus, quanto plura per intellectum nostrum ab eo poterimus removere.» (1) Alteram viam adstruit, tum dum docet nomina perfectionem aliquam significantia, analogice de Deo et crea-

(1) *Sum. cont. Gent.* lib. 1.º cap. 44.

turis dici; tum dum docet creaturas Deo assimilari, «secundum aliqualem analogiam... et hoc modo illa quæ sunt a Deo, assimilantur ei, in quantum sunt entia, ut primo et universali principio totius esse; «(1) tum demum dum asserit, quod (2) «non possumus nominare Deum nisi ex creaturis: et sic quidquid dicitur de Deo et creaturis, dicitur secundum quod est aliquis ordo creaturæ ad Deum, ut ad principium et causam, in qua præexistunt excelenter omnes rerum perfectiones.» (3).

Atque ex hucusque expositis infertur, nos Dei essentiam non posse unico conceptu concipere; id enim nec infinita ejus perfectio ac entitas, nec humanæ mentis imperfectio patiuntur. Unde cogimur ejus simplicissimam essentiam sub distinctis ac veluti partialibus conceptibus nobis repræsentare. Porro perfectiones eas divinas, quas sub præfatis conceptibus distinctis nobis repræsentamus, *attributa* Dei nuncupantur; quæ quidem, quia distinctis conceptibus in nobis respondent, ita ut unus eorum alium explicite non contineat, ut *æternitatis* conceptus conceptum *sapientiæ* non includit, distinctioni rationis subsunt, tam inter se invicem, quam respectu essentiæ. Quæ quidem distinctio, reale fundamentum habet in ipso Deo, summam, nempe, plenitudinem divinæ essentiæ, quæ una et simplex in se manens, infinitis realitatibus vel perfectionibus æquivalet. Itaque, præfata distinctio rationis duplex fundamentum assignari potest: 1.º Summam perfectionem divinæ essentiæ: 2.º limitationem nostri intellectus, seu ejus virium. Hinc merito D. Thomas:

(1) *Sum. Theol.* P. 1.º, q. 2.º, art. 3.º

(2) *Ibid.* q. 13.º, art. 5.º

(3) Nihilominus qui D. Thomæ opera evolvet, notabit eum solam *remotionis* viam sæpissimi memorare, idque non raro quasi per exclusionem, ut dum scribit in proemio quæst. 3.ª *Sum. Theol.* «Quia de Deo scire non possumus quid sit, sed quid non sit, non possumus considerare de Deo, quo modo sit, sed potius quomodo non sit.» Id tamen idcirco a D. Thoma effectum arbitror, quia sciebat viam analogiæ in viam remotionis tandem resolvi, siquidem, cum ex analogiæ dicimus Deum libertate præditum, non eam libertatem, quæ creaturæ inest, sed *aliam* eminentiorem, quæ non inest creaturæ, ipsi tribuimus.

«Quod autem Deus excedit intellectum nostrum, est ex parte ipsius Dei propter plenitudinem perfectionis eius, et ex parte intellectus nostri qui deficienter se habet ad eam comprehendendam; unde patet quod pluralitas istarum rationum, (conceptuum quibus divinas perfectiones sigillatim percipimus ac nobis repræsentamus) non tantum est ex parte intellectus nostri, sed ex parte ipsius Dei, in quantum sua perfectio superat unamquamque conceptionem nostri intellectus.» (1)

Jam ergo, essentia Dei potest spectari, vel *physice*, vel *metaphysice*.

Essentia Dei *physica* est complexus seu congeries perfectionum cunctarum, quæ in divino esse continentur, ac cum Deo identificantur.

Metaphysice vero spectata, est illa perfectio, quæ tanquam primaria inter reliquas concipitur, ac veluti ratio, et radix attributorum.

Ex quibus liquet, physicam Dei essentiam ignotam esse nobis, qui non *omnes*, seu complexum *omnium* perfectionum Dei, sed aliquas duntaxat cognoscimus. Unde de essentia tantum metaphysica accipiendus est subjectus. †

ARTICULUS SECUNDUS.

In quo posita sit essentia Dei.

THESIS.

Dei essentia metaphysice spectata constituitur per esse a se.

Prob. *Esse a se*, seu *aseitas* omnimoda est: 1.º id quod tanquam *primum* et *præcipuum* in Deo concipitur: 2.º *primum* distinctivum Dei ab aliis: 3.º *primaria radix* attributorum Dei: ergo constituit metaphysice essentiam Dei; hæc quippe est propria notio essentia metaphysice spectata. Ant. quoad primam partem constat: 1.º quia quæcunque alia perfectio seu prædicata de Deo proferantur, puta, quod sit sa-

(1) *Sent. lib. 1.º, q. 1.º, art. 2.º*

piens, æternus, infinitus, ea concipi nequeunt tanquam vere divina sine *aseitate*, seu omnimoda independentia ab alio: 2.º quia nullum aliud prædicatum potest assignari, ex quo *esse a se* profluere concipiatur. Quoad secundam; quia per *esse a se* Deus primo atque immediate, et discernitur a creaturis, quæ sunt ab alio tanquam a causa; et concipitur ut potens ex se profundere vel potius continere in se perfectiones reliquas seu attributa divina: nam, ut profunde habet D. Thomas, «ex hoc quod Deus est ipsum esse per se subsistens, oportet quod totam perfectionem essendi (ac proinde omnes perfectiones possibles) in se contineat.» Quoad tertiam; quia ex hoc quod Deus est *ens a se et per se*, sequitur quod nullam habeat causam limitationis, atque exinde quod necessario in se habeat cunctas perfectiones possibles, quæ sunt ipsa divina attributa: ergo hæc omnia profluere concipiuntur ab *aseitate* tanquam a prima radice.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objic. 1.º Essentia constitui nequit per id quod est tantum modus essendi ipsius, modus enim essendi præsupponit essentia constitutionem; sed esse a se dicit solum modum essendi: ergo. Prob. min. Esse ab alio in creaturis, non ipsam essentiam, sed modum essendi dicit: ergo a pari.

Resp. Nego minor. Esse enim a se respectu Dei, non modum essendi, sed essentiam ipsam significat; quandoquidem idem est ac dicere Deum esse *ens existens per suam ipsam essentiam*, vel ut habet D. Thomas, «*ipsum esse subsistens*» quod quidem non merum essendi modum, sed essentiam cum modo exprimit. Ad prob. distin. Est modus essendi respectu creature, qua creature, neg. sic enim est ipsi essentialia; respectu hujus naturæ particularis in se spectata, trans. In creatura enim, cujus essentia est veluti quædam entis participatio, potest considerari significarique, et ipsa essentia participata, et modus recipiendi; sed in Deo, cujus essentia, inquit D. Thomas, est ipsum esse subsistens, id locum non habet.

Objic. 2.º Perfectior est gradus intelligendi, quam gradus essendi: ergo per illum constituitur essentia Dei, essentia